UOT 94(479.24); UOT 069

QƏNİRƏ MİRZƏXANLI
Bakı Dövlət Universitetinin
"Mənbəşünaslıq, tarixşünaslıq və metodika" kafedrasının doktorantı
gannim3@mail.ru

HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNUN MADDİ-MƏNƏVİ XƏZİNƏSİ. HEYDƏR ƏLİYEV MUZEYİ

Məqalədə Heydər Əliyev Fondunun yaranması haqda məlumat verilir, daha sonra, burada Fondun tərkibində təsis olunmuş və bu günədək fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev muzeyindən bəhs olunur. Heydər Əliyev muzeyindəki eksponatlar Ümummili lider Heydər Əliyevin mədəni həyatı və siyasi fəaliyyətindən məlumat verir. Məqalədə əsas diqqət verilən məsələ muzeyin yaradılmasının məqsədi və onun Azərbaycan tarixinə verdiyi töhfədir. Belə ki, burada yer alan Heydər Əliyevin şəxsi əşyaları, ailə fotoalbomu, o cümlədən, yaradıcılığından bəhs edən fotoşəkilləri, siyasi fəaliyyəti ilə bağlı eksponatlar, buranı ziyarət edən qonaqlara müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusundan, Vətən tarixinin Ulu Öndər ilə bağlı dövründən, onun tariximizdə qoyduğu izdən, sonrakı nəsillərə saxladığı irsdən bəhs edir. Həmçinin məqalədə Heydər Əliyev muzeyinin yaranma tarixindən başlayaraq bu günədək etdiyi fəaliyyətdən bəhs olunur. Buradakı önəmli məsələlərdən biri, Fondu ziyarət edən qonaqların Heydər Əliyev Fondunun maddi-mənəvi xəzinəsi olan muzeylə tanış olmasıdır. Nəticədə Fondun təşəbbüsü ilə yaranan Heydər Əliyev muzeyinin tariximizin Ulu Öndər ilə bağlı hissəsinin əyani əsaslarla öyrənilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

Açar sözlər: Heydər Əliyev Fondu, muzey, Heydər Əliyev irsi, müstəqil Azərbaycan, xatirə kitabı.

Giriş. Heydər Əliyev Fondu yarandığı ilk günlərdən başlayaraq Azərbaycanın hər sahəsinin inkişafı üçün çalışmışdır. Heydər Əliyev Fondu istər Azərbaycanda, istərsə də dünyanın bir çox ölkələrində ilklərə imza atmışdır. Ümummili lider Heydər Əliyevin adını daşıyan Fond Azərbaycanı dünyada layiqincə təmsil etməyə, yüksək mərtəbəyə nail olmağa, xalqımıza və ölkəmizə xidmət etməyə, humanizm idealarını təbliğ etməyə çalışır. Fond yarandığı zamanlardan, yəni 2004-cü ildən etibarən ölkəmizin ictimai və mədəni həyatının deyə bilərik ki, bütün sahələrində fəal iştirak edib. Öz mədəni və ictimai fəaliyyəti, konkret layihələri olan Heydər Əliyev Fondu, həmişə xalqımızın və Vətənimizin maraqlarını müdafiə etmiş, yardıma ehtiyacı olanlara da kömək etmişdir. Məhz bu mədəni-humanitar fəaliyyəti ilə Fond həm Azərbaycanda, həm də ölkəmizdən kənarda dərin hörmət və etimad qazandı.

Heydər Əliyev muzeyi. Heydər Əliyev Fondunun tərkibində fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev Muzeyi Fondun maddi-mənəvi xəzinəsidir. Muzey Heydər Əliyev Fondunun yaranması ilə birlikdə yaranmışdır. Yəni Heydər Əliyev muzeyi Fondun təşəbbüsü ilə 2004-cü ildə təsis olunmuşdur. Müasir müstəqil dövlətin memarı, Azərbaycanın dahi oğlu Heydər Əliyevin fəxri və şərəfli həyatından bəhs edən fotoşəkilləri və digər eksponatları olan Heydər Əliyev muzeyi, bu hadisənin şəxsiyyətinin adını daşıyan Fondun hər bir ziyarətçisi üçün ən maraqlı yerdir [1].

Muzeydə olan ilk eksponat - Ümummilli Lider Heydər Əliyevin iş kabinetindən götürülən Naxçıvanda çəkilmiş məşhur «İlandağ»ın fotoşəklidir. Bu şəkil Heydər Əliyevin vətənə olan sevgisini, Azərbaycan torpağına olan sədaqətini təsdiqləyir [8].

Muzeydə həmçinin, Ümummilli liderin anası İzzət xanım Əliyeva ilə çəkildiyi foto, atası Əlirza bəy Əliyevin fotosu, həmçinin Heydər Əliyevin uşaqlıq fotoşəkilləri, məktəbi yalnız «əla» nişanlarla bitirməsi ilə bağlı sənədlər, həm də Naxçıvan Pedaqoji Məktəbini və Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsinin fəxri diplomla bitirməsinə dair sənədlər nümayiş olunur. Muzeydə bu şəkillərin və sənədlərin eksponat kimi təqdimatını belə təhlil etmək olar ki, Heydər Əliyevin ailəsinə duyduğu qayğı millətinə duyduğu qayğıdır, öz təhsilinə bu qədər önəm verməsi isə, onu fenomen kimi sevib özünə nümunə götürən sonrakı nəsillərə, xüsusən də gənclərə doğru istiqamət verməkdir.

Ümummilli liderin canlı obrazı, onun Respublika Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi və Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin rəhbərindən, onun ölkənin müxtəlif bölgələrində işçilərlə görüşlərindən bəhs edən rəsmlərdən aydın görünür. Azərbaycanın, o cümlədən, keçmiş SSRİ-nin və dünyanın görkəmli mədəniyyət və incəsənət xadimləri ilə görüşlərdə çəkilən fotolar, dahi şəxsiyyətin çoxtərəfli fəaliyyətini nümayiş etdirir. Bu fotoşəkillərdə Mirzə İbrahimov, Rəsul Rza, Qara Qarayev, Rəşid Behbudov, Niyazi, Lütfiyar İmanov, İmran Qasımov, Mstislav Rostropoviç, İhsan Doqramacı, Xulio İqlesias, Müslüm Maqomayev, Tamara Sinyavskaya və s. kimi şəxsiyyətləri görürük [1].

Sovet İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü və Moskvada SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini olduğu zamanlarda Heydər Əliyev böyük sovet dövlətinin bir sıra həyati əhəmiyyətli sahələrinə rəhbərlik etmiş, nə inki SSRİ-də, həm də dünyada nüfuzlu dövlət xadimi kimi tanınıb. Heydər Əliyev məşhur Baykal-Amur magistral yolunun tikintisinə şəxsən rəhbərlik etmişdir. Eksponatlardan da göründüyü kimi, BAMda ilk sərnişin qatarının ilk fəxri sərnişini Heydər Əliyev olub [2].

Muzeydə, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri vəzifəsində çalışdığı zaman Ulu Öndərin fəaliyyətini nümayiş etdirən fotoşəkillər də mövcuddur. Bu şəkillərdə isə mühasirədə olan ölkənin problemlərinin həlli və düşmənlə üz-üzə gəlməsi istiqamətində aparılan gərgin mübarizə əyani şəkildə görünür.

Heydər Əliyev Fondunun tərkibində fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev muzeyində nümayiş olunan digər fotoların bir hissəsi Heydər Əliyevin Azərbaycanın Bakıdakı siyasi hakimiyyətinə qayıtmasını əks etdirir. Fotoşəkillərin tarixə keçməsi nəticəsində əminliklə demək olar ki, Ulu Öndərin Bakıdakı siyasi fəaliyyətinə qayıtması tamamilə Azərbaycan xalqının təkidi ilə baş vermişdir.

Dünyanın ən böyük dövlətlərinin başçıları ilə rəsmi görüşlərdə çəkilən fotolar isə Azərbaycanın beynəlxalq ictimaiyyətdə yerini təmin etmək və ölkənin həqiqətlərini bütün dünyaya çatdırmaq üçün Ümummilli liderin həyata keçirdiyi müntəzəm və məqsədyönlü siyasətin müxtəlif məqamlarını göstərir.

Həmçinin muzeydə öz evində Heydər Əliyevin ofisindən gətirilmiş alətlər və əşyalar da var. Onlar, Azərbaycan və Dünya xəritəsi, masa, stolüstü lampa, təqvim, pero-futlyar, güldan, oftalmologiya sahəsində görkəmli alim, akademik Zərifə Əliyeva ilə, nəvəsi Heydərlə çəkilmiş fotolardır. Burada, dövlət başçıları, Fondun tanınmış ziyarətçiləri tərəfindən imzalanmış "Xatirə Kitabı", Heydər Əliyevə verilən hədiyyələr, neft strategiyasının həyata keçirilməsi çərçivəsində tikilmiş «Lider» və «Qurtuluş» qurğuların modelləri böyük maraq doğurur. Bu qurğuların modellərinin muzeydə olması təsadüfi deyildi. Çünki həmin adları çəkilən qurğular Azərbaycandakı neft sənayesində yeni eranın başlanğıcı olmuşdur. Bu hadisənin muzeydə eksponat kimi nümayişi Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqına, millətinə, nəhayətində dövlətinə verdiyi töhfələrin əyani sübutudur [7].

Heydər Əliyevin Azərbaycanın hərtərəfli inkişafı, müstəqilliyinin qorunması və möhkəmləndirilməsi, xalqın tərəqqisi ilə bağlı görülməmiş işləri barədə bir çox kitablar yazılmış, oxuculara təqdim edilmişdir. Bu istiqamətdə artıq müəyyən işlər görülərək, bəzi kitablar müxtəlif dillərə tərcümə edilərək, originalı ilə birlikdə muzeydə sərgilənir.

Bir sözlə, muzeyin fotoşəkilləri və eksponatları dünyanın məşhur siyasi xadimi Heydər Əliyevin indiki və gələcək nəsillər üçün nümunə olan liderin həyatının yalnız bəzi detallarını əks etdirsə də, onlar Böyük Azərbaycan şəxsiyyətinin miqyası haqqında hərtərəfli fikir verir.

Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə Fondda baş tutan tədbir və ziyarətlər zamanı dəvət olunan fəxri qonaqlar ilk öncə Heydər Əliyev muzeyini ziyarət edir. Muzeyə gələn hər bir qonaq Heydər Əliyev fenomenini eksponatlar sayəsində daha da dərindən tanıyır. Xatirə dəftərinə isə öz dəyərli fikirlərini yaza bilir.

Nəticə. Beləliklə, Heydər Əliyev Fondunun Heydər Əliyev irsinə, o cümlədən, xatirəsinə verdiyini önəm onun tərkibindəki Heydər Əliyev muzeyinin tərtibatından aydın görünür. Fondun yarandığı ilk zamanlardan etibarən muzeyin fəaliyyət istiqaməti bizə Heydər Əliyevin həyatı və yaradıcılığından, müstəqil Azərbaycanın tarixindən məlumat verir. Bu da Azərbaycan tarixinin Ulu Öndərlə bağlı olan dövrünün öyrənilməsi baxımından önəm kəsb edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Heydər Əliyev Fondunun rəsmi səhifəsi. - https://heydar-aliyev-foundation.org/az [30.09.2023].
2. https://heydar-aliyev-foundation.org/az/content/index/116/Muzey [30.09.2023].
3. Prezident kitabxanası, Mehriban Əliyeva, Heydər Əliyev Fondu. - https://mehribanaliyeva.preslib.az/ [30.09.2023].
4. Vəliyeva M., İbrahimova M., Heydər Əliyev Fondu 5 il Biblioqrafik göstərici, M.F.Axundov ad.Azərbaycan Milli Kitabxanası.- Bakı, 2009. – 230 s.
5. Süleymanlı S. Mədəni irsin qorunmasının beynəlxalq-hüquqi tənzimlənməsi problemləri və Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi. - Bakı: Azərbaycan, - 2018, - 296 s.
6. Əliyeva, Y. Heydər Əliyev – Milli-mədəni irsimizin hamisi. - http://anl.az/down/meqale/ses/ses_may2009/78631.htm [30.09.2023].
7. Mehriban Əliyeva: tərəqqi və yüksəliş yolları ilə. II cild. Bakı, 2014, 388 s.
8. Heydər Əliyev Fondu. Bakı, 2009, 227 s.

ГАНИРА МИРЗАХАНЛЫ
Докторант кафедры «Источникововедение, историография и методология» Бакинского государственного университета

МАТЕРИАЛЬНОЕ И ДУХОВНОЕ БОГАТСТВО ФОНДА ГЕЙДАРА АЛИЕВА. МУЗЕЙ ГЕЙДАРА АЛИЕВА

Вступительная часть статьи начинается с информации о создании Фонда Гейдара Алиева. Потом, здесь упоминается музей Гейдара Алиева, основанный в рамках Фонда и функционирующий до сегодняшнего дня. Экспонаты музея Гейдара Алиева свидетельствуют о культурной жизни и политической деятельности национального лидера Гейдара Алиева. Основной акцент в статье сделан на создании музея и его вкладе в историю Азербайджана. Так, личные вещи Гейдара Алиева, присутствующие здесь, семейный фотоальбом, фотографии, в том числе связанные с его работой, экспонаты, связанные с политической деятельностью, гости, посетившие это место, от основателя современного независимого Азербайджанского государства, из периода истории Отечества, связанного с Великим лидером, говорит нам о том, что он основал в нашей истории, а еще что он оставил для наследников, точнее для следующего поколения. В статье также рассказывается о деятельности музея Гейдара Алиева с момента его создания до сегодняшнего дня. Одним из важных вопросов здесь является знакомство посетителей Фонда с музеем, материальным и духовным достоянием Фонда Гейдара Алиева. В результате была подчеркнута важность изучения части нашей истории, созданной по инициативе Фонда Музея Гейдара Алиева на очевидных основаниях, связанной с нашей Великой легендой.

Ключевые слова: Фонд Гейдара Алиева, музей, наследие Гейдара Алиева, независимый Азербайджан, книга воспоминаний

GHANIRA MIRZAKHANLI
Doctoral student of the Department of "Source studies, historiography and methodology" of Baku State University

THE MATERİAL AND MORAL TREASURE OF THE HEYDAR ALİYEV FOUNDATİON. HEYDAR ALİYEV MUSEUM

The introduction part of the article begins with information on the establishment of the Heydar Aliyev Foundation. Later, the Heydar Aliyev Museum, founded as part of the Foundation and

functioning to this day, is mentioned here. The exhibits in the Heydar Aliyev Museum testify to the cultural life and political activity of the national leader Heydar Aliyev. The main emphasis in the article is placed on the creation of the museum and its contribution to the history of Azerbaijan. So, the personal belongings of Heydar Aliyev present here, a family photo album, photographs, including those related to his work, exhibits related to political activities, guests who visited this place, from the founder of the modern independent Azerbaijan state, from the period of the history of the Fatherland associated with the Great Tradition, the following that he established in our history, further about the heritage of descendants. The article also talks about the activities of the Heydar Aliyev Museum from the moment of its creation to this day. One of the important issues here is the acquaintance of the visitors of the Foundation with the museum, the material and spiritual treasure of the Heydar Aliyev Foundation. As a result, the importance of studying the part of our history related to the Great Legend created at the initiative of the Heydar Aliyev Museum Foundation on obvious grounds was emphasized.

Keywords: Heydar Aliyev Foundation, museum, Heydar Aliyev heritage, independent Azerbaijan, book of memoirs.

Məqalənin redaksiyaya daxil olduğu tarix: 30 sentyabr 2023-cü il.
Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 05 oktyabr 2023-cü il.
Rəyçilər: t.e.d. Anar İsgəndərov, t.e.d. İsmayıl Məmmədov.